

# נְחִישׁ הַנְּחֹשֶׁת

מעשה א.

אמי קבלה את הדברים מאמה ואמה מאמה, וקנתה מזקנתה וזקנתה מזקנתה, דור מפי דור – ואמי מסרה את הדברים לי.

בהיות המלחמה הגדולה אצל אדרעי, בשנת השלשים ושמונה למסעי בני ישראל במדבר, או היה בין השבועים, אשר לקחו בני ישראל מן האמורי ביום ההוא, גם עלם גר, בן אשה מדינית, גבה־קומה ויפה קדקד מאד, דישון שמו. כל היום ישב על הכלים במחנה עוג המלך, ולעת ערב עם בוא השמש נלקח בשבי. והאנשים מישראל חמלו עליו ועל יפיו ועל נעוריו ולא הרגו אותו בהרגם את כל אנשי הבשן עם הנשים והטף, כי היה מדיני, ויקחוהו ויביאוהו עמם עד גבול ישראל אשר עם עיי העברים, ויהנו לו מקום בתוך בני ישראל בקרב שבט הגדי. אז תעלה אליו אל המחנה גם קטורה אמו לשבת עמו, ויקימו להם אהל קטן וישבו יחדו.

וכל המחנה מן הקצה עד הקצה ידע את המדיני הצעיר אשר לו העינים החולמות ואשר רובץ העצב הרך על פניו תמיד ואשר עפיים לו על ראשו התלחלים הצהבים כנחשים קטנים – ויהי מתהלך בקרב המחנה כחולם כל היום.

ממעל בערה השמש ותך את כל קדקד בתמהון, ומתחת להט החול כמו להבה ויהם את כל לב עד להשכיר – והעלם לא ידע ולא שם לב. יומם ירד עד שפת נחל ארנון, אשר עם כפר ערוער, ויעש לו הכה וישלך אותה המימה לצוד בה את דגיו, ויהי יושב כל היום וחולם, ובערב עלה מבקעת גד על ראש הר ההר, ויפצל לו קנה רך ויעש לו חליץ, ויהי מחלץ על פי חלילו עד לראש האשמורה – אז שמע כל המדבר מסביב ויקשב את הקול הרך, ויעצור רגע את נשמת רוחו. כמו כליון נפש ממושך ורועד עבר על כנפי רוח, עגום עד לאין מלה, ויהי כקול בוכים אשר נחנק, – והשמים האזינו, והכוכבים רעדו ממסלוחם. והאנשים והנשים אשר בקצה ההר מתחת יצאו מן האהלים, ויהיו עומדים

(\*) מן הסריה במדבר. מעשיות ביבליות. הראשון מן הסריה הזאת הוא המעשה מחולות\* (כל כתבי דוד פרישמאן, כרך א, דף 35).

ושומעים ופוערים פה, ופתאם נאנחו ויחלמו גם הם, ויש אשר השליך העלם פתאם את חכתו מלפניו ביום ואת חלילו בלילה, ויהי תועה כל היום בערבות מואב, וילך כל הלילה במקומות אין איש, וכאשר עלה באונו מתוך דממת הלילה קול יללת זאב רעב - ותחי רוחו רגע אחד וילך לקראתו. ואמו לא מגעה ממנו ללכת אל כל אשר יהיה רוחו ללכת.

ורק פעם אחת מגעה את הפצו ממנו. בהיות ההג הגדול באבל שטים, והנערות מתאספות לפני בעל פעור לחל את מחולותיהן ולהקריב שם את קרבן בתוליהן, והעם עולה מקרוב ומרחוק, אז קם גם דישון ללכת אל השטים - ותמנע אמו ממנו את הפצו ולא נתנתהו. „אל תלך, בני, אל תלך! אם יקרה נפשך בעיניך, בני - אל תלך. שם הנערות תחלנה, והן יפות מכל בנות אדם ילודות אשה אשר היו על פני הארץ“. והנער שמע ולא הבין ולא ידע, ואולם כל העם אשר מסביב ידעו פתאם ויתלחשו איש עם אחיו ויניעו ראש ויאמרו: „אכן נודע הדבר! משבט הדודנים הוא...“

והדודנים שבט קטן אשר נפלאות יספר בו: - מות ימותו האנשים ביום אהבם אשה. כי לא כאהבת יתר בני האדם אוהבים האנשים האלה: לא ברעש ולא במשובה, כיראם ברות, בכל יצורי בשמתם יאהבו ובכל גידי לבם ובכל בדי עורם ובכל הלבם ודמם, גם הצפרן הקטן אשר על בהן ידם יאהב, וגם השער אשר על קדקד ראשם יחר. כאש תאחו בם האהבה פתאם, והלב יהיה כמו נעורת. אז תלחך האהבה מסביב את כל הלבם עד אשר יהיו כמו גחלת שרופה, וחדל לא יחדלו, וגועו באחריתם כגוע הנר אשר במנורה. והאשה האמללה ידעה את כל זאת. ככה מת לפני עשרים שנה גם אישה באהבתו אותה, וככה מת גם אחיה בנעוריו. בן עשרים ואחת דישון בנה, והוא לא ראה עוד פני אשה חשופת צעיף עד היום ההוא.

והנער מתהלך בקרב המחנה וחולם חלומותיו, יומם ידוג את דגיו ולילה יחלץ בחלילו. ויום אחד והוא יושב על עץ גבוה תלוי בין הענפים, כי קן יונים ראה ויהי עם לבו לשלה את האם ולקחת לו את האפרוחים - ברגע הזה וטראינה עיניו, והנה נערה עומדת מתחת. ושכרון כמו נזיד אש לוהט עבר אותו ברגע זה ויזל בתוך כל עורקיו. אז עמד פתאם לבו רגע אחד מהכות - וכרדתו, והנה נעלמה הנערה.

והוא לא דבר דבר וילך. לא חקר איש ולא שאל איש וילך, רק אחת ידע, כי מאחרי ההרים היא, כי צעיף לא כסה את פניה, וכונאת תעשינה רק הבנות אשר מאחרי ההרים, ויקם וילך אל מאחרי ההרים. בסגרו את עיניו ראה את תמונתה לבגדו, ובפקחו אותן - ותעלם, והוא הולך הלוך וסבוב את ההרים, רגע לא עמד מלכת. ככלב בוטח בריח אפו כן הלך יום ולילה וידע אל נכון כי בוא יבוא עד סכתה.

ובבואו עד אחת הסכות ויעמוד. אז ידע פתאם, ואיש לא הגיד לו, כי פה היא, ויום ולילה ארב לה. בקר עמד על ראש ההר אשר ממול סכתה ויארב, וערב רבץ בין השיחים אשר מאחרי קכתה ויחכה, ויום אחד, והיא

מתרחצת בנחל ורד בין הערבים אחרי נטות השמש, ולבה לא ידע רע — ודישון ראה אותה ערומה.

אז הלבנו פניו פתאם כמו השיד אשר בעמק יריחו ובשובו אחרי ארבעים יום אל אהל אמו אשר בעיי העברים, לא הכירה אמו אותו. רק עוד כצל התהלך, והוא כושל ועיף ויגע מאד. בראשונה לא דבר דבר, ורק אחרי כן, פתאם, התנפל אל חיק אמו ויבך בקול גדול, ואחרי כן רבץ על הארץ בתוך האהל וישכב שלשת ימים. וביום הרביעי בלילה בהיות הדממה שאל ויתנו לו את חלילו. אז חלל בו — וכוכבי השמים אשר ממעל התחבאו, ועצי היער אשר מתחת חללו מנוע, והיה כקול בוכים אשר לא פי אדם יבכנו, כִּי־אם לב אשר עלה בו פתאם בקיע וישבר בחצי. וככלותו לחלל לקח את חלילו וישברהו ואת שבריו השליך מלפניו, וירבץ על מצעו אשר בפנת אהלו ולא קם עוד. אז נמס בשרו מעליו מעט מעט כדונג, ונשמתו הבהבה בו רק עוד כנר טרם יכבה — והוא לא ידע מה היה לו. ואולם אמו ידעה.

בימים ההם, בשנת הארבעים לצאה בני ישראל ממצרים, והעם חונה על פני המדבר, נטוש על פני כל הערבה, קצה המחנה בעיי העברים וקצה המחנה בצלמונה ובפונון ובאבות, ויתרם בדיבון גד ובעלמון דבלימה, שבת פה ושבת שם, בודדים למשכנותיהם ולאהליהם ולסכותיהם — ואיש בא בחדש החמישי בשלישי לחדש בצהרים מאובות ויגיע עד עיי העברים. את אזורו לא פתח ואת שרוך נעלו לא התיר ואת תרבושו לא הרים, כי נחפו מאד, ויספר בחפזון ובנשמת רוח לזהטת את כל הנפלאות אשר נעשו עתה באובות ואשר ראה אותן בעיניו רק זה היום בבקר: — נחש נחשת תקע האיש משה על עץ גבוה, קשור אל נס ונשקף על פני כל הישימון, והיה כל חולה אשר יסור שמה ואת עיניו ישא אל הנחש והביט בו — וסרה ממנו מחלתו בן־רגע ושב וחיה...

ואיש עמד ושמע את הפלא, ויהי פיו פעור ורירו יורד, וישכח לסגור את פיו ויעמוד. ואשה מבשלת פתח אהלה מעט מן בסיר בכיור אש אשר על שני גזרי עצים דקים, ובשמעה ותתחלתל מאד ותאחו בסיר ותרעד, וישפך זרע הגד הלבן ארצה, והיא עמדה, וכף העץ עודה בידה. ואיש זקן בן מאה ושלישים יושב על פני אבן ומתחמם והוא מצעק כל היום כי לו, ויקם בכבודות גם הוא וינס ללכת ופניו מועדות לאובות.

ונער מנערי הלויים שמע את הדבר, ויתנפל על ברכיו פתאם ואת ידיו פרש — והעם רואים ונופלים על פניהם וכורעים.

וגם קטורה אם דישון שמעה בן־גבר ההלך את דבריו — ותקשב מאד והט את אונה. אז החלה תקוה חדשה להיות את לב ה... ובאובות אשר על פני מואב היתה התכונה רבה מאד. על פני הכפים ובחגוי הסלעים שכן העם למשפחותיו — ועל ראש ההר אשר לפני גבו התנוסס גם, עשוי ארגמן כלו, והנס קשור אל מוט. ועל המוט הקוע נחש עשוי נחשת,

אשר עשה אותו אהליאב בן אחיסמך למטה דן. תבנית שרף מעופף עשה אותו האמן. גחוונו אמתים ארכו, וטבעות עורו מעשה גלילים, מצפים קשקשים חלקים, ומן הגחון כתבנית צואר, אמה אחת ארכו, והצואר זקוף כמו נד נצב. וראשו עגול, ושתי עינים ירוקות לטושות ונוצצות מחוטבות בו, ופה לו פתוח ולשונו שסועה ותלויה החוצה - כלו מעשה חושב. ותהי הנחשת נוצצת בלהב השמש עד למרחוק...

והעם אשר מתחת מביטים למעלה, וחרדת קדש ורוח אמונה ורוח נשגבות ונפלאות תלבש את כל המחנה. ויש אשר חמת קדש תאחו אותם פתאם ופליצות אשר לא ידעו מה היא - ונפלו כלם על פניהם וכרעו על ברכיהם מפני מורא ההוד.

ולרגל ההר בנוים שבעה מזבחות על פני שבע במות, והכהנים ובני הכהנים והלויים ובני הלויים עוברים בקרב המחנה ולא יתדלו וקראו: מי איש חולה והקטיר המזבחה, וסרה ממנו מחלתו ורפה וחייה! והעם מביאים את חוליהם ואת נגועיהם ואת הכואבים, והם מנהיגים עמם פרים ואילים ובני צאן, ויונים ותורים וסלת משחת שמן נושאים עמם, איש ככל אשר תשיג ידו. ויהי העם מגישים בראשית רק את החולים נשוכי הנחשים, כאשר דבר משה, ובאחריתם הביאו גם את יתר החולים עם כל נגע אשר יהיה.

אז יצא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ועדת כל הכהנים יוצאים אחריו, ועברו הכהנים במערכה, שבעה שבעה בטור האחד, ופינחס עובר לפניהם בראש. ופינחס נושא מחחה ועליה קטרת אש, והוא לבוש מעיל ארגמן ארוך ואפוד בד וחושן, ומגבעת לבנה על ראשו, ואחריו נוסעים עדת הכהנים, שבעה שבעה בטור, מחנה רב מאד, כלם לבושים מעילים לבנים, והם נושאים בידיהם לפידים בוערים בכדים, ובשולי המעילים רמונים ופעמונים, והלפידים בוערים, והפעמונים מצלצלים, הלון וצלצל, הלון וצלצל, ועלו כלם ובאו ונגשו עד המזבחות. והקיפו את המזבחות שבע פעמים יומרו, הקיף וזמר הקיף וזמר, ועתר הענן עולה מן המהתה וכסה רגע אחד את כל המראה - ובסור הענן והנה כורע כל העם על ברכיו, והחולים והדווים והכואבים שוכבים על הארץ ונושאים את עיניהם אל הנחש אשר ממעל, ונעות עיניהם ושפתיהם נדות בדממה.

וחולים באים מכל המחנות אשר שם בני ישראל נפוצים על פני המדבר, מקרוב ומרחוק הם באים, ואשר אין בהם כח ללכת והובאו, יום יום יבואו ויום יום יובאו: מעציון גבר וממדבר צין, מהר ההר ומצלמונה. מפונון ומעיי העברים, מדיבון גד ומעלמון דבלתימה, וגם מבית הישימות: נשוכי נחש ונשוכי כלב, נגועים וידועי מחלה, דווים וכואבים ועורים ופסחים והרשים, כל אלה באים ומובאים - והקטירו כל אלה אל אחד המזבחות או יגישו קרבנות אל הכהנים, ועמדו וכרעו ורבעו על הארץ ואת עיניהם הם נושאים אל נחש הנחשת אשר ממעל, וככה יביטו ולא יסירו ממנו את עיניהם - וחיו.

ובחדש החמישי בשביעי לחדש בצהרים באה גם קטורה אם דישון עד הנחש אשר באיכות, ואת בנה הביאה עמה.

ואיכות רובצת מתעלפת בשרב הלוהט בעצם הצהרים, והחול אשר מתחת

נאפה כלחם בתנור, קודח ומתלקח ולוהט, ויש אשר רגע אחד יזהירו גרגרי חול אחדים פתאם והיו כפנינים צהובות. והעם נחבא מפני להט הזלעפות הגורא באהלים ותחת השיחים ובנקרות הצורים. ושגי המעינות אשר עם הסלע נחרבו ויעל אדם הלבן וינדוף, וכלב עצל עמד על יד המעין האחד הנתרב, ותהיינה עיניו הטרוטות דומעות בלי מעצור, ולשונו תלויה החוצה ומורידה ריר, ופתאם נבח, ויהי הקול איום מאד, ועלה ההד מן ההרים מסביב, אחת ושתיים ושלוש, עד לחרדה, אז התנפל הכלב על פני האדמה ויתגולל בתוך החול אחת ושתיים ושלוש, ואחר כן השתער פתאם על עץ וישך את קלפתו בחמת רעל. — אך מראש ההר אשר לפני נבו נשקף אל פני כל הישימון הנחש העשוי נחשת וקשור אל מוט נשא בפחיל הכלת, והוא מביט בעינים נוצצות אל תוך הדממה האיומה.

והאשה נוהגת את בנה ותומכת בו בידה, כי לא יכול ללכת לבדו, ופניו לבנים כפני מת, וחבוא עמו עד לפני הבמות ותרביצהו על הארץ. והעלם היגע נושא את עיניו היגעות אל פני הנחש אשר ממעל ומביט אליו, ועיניו קמות — ופתאם באו לו דמעותיו וישא את קולו ויבך. ושפתיו היגעות נעו ותמלחשנה. ואחר כן והנה גם קול דברים: „נחשתן! לא חיים בקשתי, כי בקשתי רק מעט אהבה. גלמוד ויתום הייתי, נחשתן, ובטובה לא ראיתי. לא ידעתי בלתי אם את חלילי אשר דברה בו כל נפשי ואת דגיי אשר במים, והמה אלמים, לא ענו לי דבר.

„אז ראיתי את הנערה — ואני לא ידעתי כי ראיתי. ותהי לי כמו שלח בי נחש פתאם את שנו — והרוש פעפע מעט מעט בכל דמי ובכל יצורי בשרי וגם בנשמת. „רפאני-נא, נחשתן, אם חוכל. ואם לא תוכל — נמתי. ובמותי — לו רק ידעתי כי לא תמות עמי אהבתי.

„ולא מוזב אקים לך, נחשתן, כי פני הנערה היו לי למוזב קדש — ולא קטרת אביא לך, נחשתן, כי את כל דמי ואת כל חלבי ואת כל משמן בשרי הקטרת. רפאני-נא, נחשתן, אם תוכל.

„ולו רק ידעתי כי עם תום החיים לא תתם גם האהבה! — וידום. ובנטות היום בטרם בוא השמש ויצא העם ממחבואו ובאו הכהנים ובא פינחס הכהן ונשא את המחטה והקטיר — והחולים והדווים והנגועים רובצים על פני הארץ ונושאים את עיניהם אל הנחש.

ודישון שכב כל הלילה, ועיניו נשואות גם הן — ובבקר בעלות השמש על ההרים ותהיינה עיניו מביטות מחוריהן אל פני השמש העולה, והעינים פתוחות לרוחה — ויראו והנה מת הנער. והאשה הביטה גם היא אל הנחש, ותארך מאד להביט בו — ואחרי כן לקחה את מתה ותברורו ביא אשר לפני נבו.